

DIFE

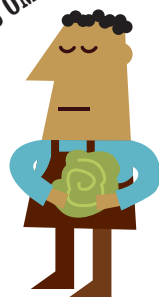
FES LA TEVA COLLITA



Obre bé els ulls,
i veuràs!



MENJEM O OMPLEM EL DIPÒSIT?



REN

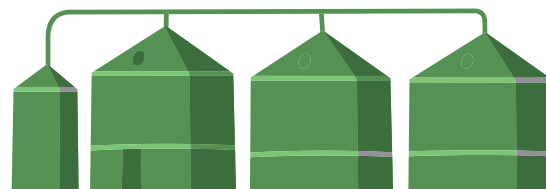
TIRA L'HAM I PESCA

CIES

PENSO, DONCS COMPRO

Diferències

Per a gent
petita, gran
i mitjana



Un joc  en el que res  és com sembla



Per què aquest material?

Un dels elements definitoris de la campanya **No et mengis el món** sempre ha sigut el d'intentar transmetre informació i formació de vocació transformadora. Partint de la premisa que els aspectes negatius de l'alimentació industrial sovint resten a l'ombra intentem així sumar-nos als esforços de molta gent que intenta revertir la invisibilitat d'aquesta informació

Envoltats en una espècie de paper de cel·lofana de bonics colors, s'oculten els greus impactes socials i ambientals d'un **sistema agroalimentari injust i insostenible**.

Cada cop a més distància real i mental dels aliments que consumim, una espessa boira s'instal·la (o és instal·lada) entre nosaltres i els aliments, cada vegada sabem menys sobre què mengem, qui ho produeix, on es produeix i com es produeix.

Des de l'any 2005, quan va començar a caminar la campanya, hem elaborat múltiples materials formatius que persegueixen trencar amb les barreres que ens separen de **la realitat del sistema agroalimentari**, per a diferents públics i amb diferents formats. Exposicions, informes, contrapublicitat, audiovisuals, mapes o llocs web ens han permès mostrar el nostre missatge.

El que tens entre les mans és un dels últims que hem elaborat i que pretén, de manera clara i senzilla, mostrar les diferències entre dos models alimentaris. De manera amena, visual i directa, pretenem visibilitzar la nostra denúncia i la nostra aposta. Aquesta, almenys, és la nostra intenció. Esperem que així sigui i que trobis aquestes pàgines profitoses i interessants i, sobretot, que despertin en tu el ferm propòsit de **seguir avançant cap a la sobirania alimentària**, unint-te als milions de persones que, escampades per tot el món, al Nord o al Sud, també ho fan amb unes mans com les que sostenen aquests fulls i uns ulls com els que miren aquestes paraules. No dubtis a posar-te en contacte amb nosaltres pel que necessitis.



L'equip de No et mengis el món.

I a això,
COM s'hi
juga?



Segueix
els passos!

1

**Mira
i descobreix**



A les pàgines que segueixen, et trobaràs amb diverses il·lustracions. Cada parell de dibuixos sembla igual, però no ho és! Si mires atentament, començaràs a veure petites diferències. I no és que al nostre dibuixant se li hagi anat el cap... és només que cada una d'aquestes diferències està ben amagada perquè et diverteixis buscant-les. L'única pista que et podem donar és la quantitat d'"errors" que es trobem en cada il·lustració.

S'ha d'obrir bé els ulls, posar-hi molta atenció i posar a prova la memòria. Ah! Es pot fer en equip!

2

**Busca
les respostes**



Quan hagi trobat la major quantitat possible de diferències, pots passar a la pàgina següent. Allí trobaràs les solucions al Gran Joc de les Diferències, i veuràs alguna cosa més: per a cada una de les diferències, hem posat una petita explicació. Perquè aquest joc té truc: cada il·lustració parla d'un tema (el camp, els agrocombustibles, la pesca, els supermercats), i a cada diferència s'hi amaga una manera d'entendre el que ens envolta. Per exemple, al mar, no és el mateix pescar pezqueñines, peixos petits que només peixos grans, no? Doncs això: quan trobis les diferències, llegeix el que tenim per explicar-te i, si et quedes amb dubtes, pregunta-ho tot a a casa teva o a la escola!

3

**Si vols
saber més...**



Per a cada una de les quatre il·lustracions, hem preparat un apartat especial per a mares, pares, professores i professors.

Allí no només hi trobaràs una explicació més extensa de tots els temes, sinó també una guia amb activitats extra per fer a classe. Si et dedicas al ensenyament o portas un grup, et proposem un joc més (amb objectius, metodologia, materials i temps necessaris) amb el qual aprofundir sobre els eixos temàtics que proposa aquesta guia. Aquests jocs extra són orientatius, i pots adaptar-los en funció dels coneixements i dels interessos del teu grup.

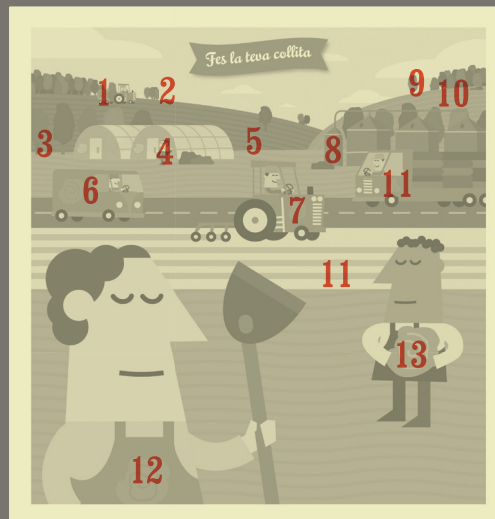
Fes la teva collita



Fes la teva collita



Solucions



NOIES SUPERPODEROSES

Ser dona i viure al camp no és feina fàcil. Perquè si ja és complicat viure de la pagesia, molt més ho és quan a aquesta feina se li ha de sumar la discriminació de gènere, la cura dels fills i fills, els sous baixos, o les dificultats en que es troba una dona per aconseguir un crèdit. Elles són les que més treballen, però només són propietàries del 2% de les terres cultivables del món. I han de treballar molt: als països del sud, les contracten les grans empreses, però a més han de cultivar per a consum propi i per a vendre al mercat de les seves comunitats, perquè amb els sous que guanyen no donen a l'abast.

PARTEIX I REPARTEIX

Quan els camps tenen molts filats que separen els terrenys, vol dir que la terra es propietat de moltes persones. I si això passa, aleshores hi ha moltes famílies que tenen parcel·les per cultivar. Però quan el camp sembla no acabar mai, no hi ha filats i el color és sempre el mateix, significa que la propietat està en mans de una persona o que la producció és a gran escala (segurament, una gran empresa).

Si una o diverses empreses tenen grans territoris, els petits agricultors es queden sense terra on sembrar aliments. A dia d'avui, un petit nombre de latifundistes decideixen què i com es produeix i a quant es ven.

La conseqüència? L'agricultura i la ramaderia intensives estan esborrant del mapa les produccions familiars, diverses i sostenibles.

6+2

I la terra, de qui és?

De qui hauria de ser la terra? De qui hi viu i la treballa des de fa generacions, o de les multinacionals que tenen el poder i els diners per ocupar-les o comprar-les? A països com Brasil, moltes empreses instal·len els seus cultius en territoris que tradicionalment han sigut de la població indígena, en llocs tan importants com l'Amazones. Com que no tenen on cultivar els seus propis recursos, la població local es veuen forçats a cedir tots els seus drets sobre les terres i a treballar con gent assalariada, en condicions laborals molt dolentes i amb sous baixos. Mal negoci per la pagesia, no?

1

Avança un pas, retrocedeix-ne dos

Probablement, és molt més fàcil llaurar un camp amb un tractor enorme, que fer-ho amb un bou, o fins i tot amb la força humana. Això és un avenç, és clar. Però en nom de la modernitat, s'han fet d'altres canvis al camp que no han sigut tan positius. Per exemple, els transgènics van esborrar d'una bufada les tècniques de cultiu que s'havien desenvolupat durant milers d'anys, i les van substituir per mètodes que atempten contra el medi ambient. Per això, és important que la investigació tècnica i científica es reorienti a millorar els sistemes agrícoles tenint en compte la biodiversitat i les necessitats i sabers de la pagesia, de les comunitats i de tota la ciutadania.

5+11

Transge... què?

Les llavors, per fora, semblen totes iguals, però no ho són. Les transgèniques són molt diferents. La cosa és així: s'agafa una llavor corrent i, mitjançant una modificació del seu ADN, se li incorporen gens d'una espècie diferent, perquè tinguin resistència a les plagues o un tret nutricional específic (has vist les síndries sense llavors, per exemple?). Sembla genial, veritat? Bé, vejam... Fins abans de la creació dels transgènics,

7+12+13+14

la pagesia guardava de cada collita les millors llavors per sembrar-les a la següent estació. Però les modificades no es reproduïen com les orgàniques, així que cada any s'han de tornar a comprar. I de vendre-les se n'encarreguen empreses com Cargill, Monsanto, etc., que no només li prohibeixen a la gent pagesa guardar llavors, sinó que a més li venen els fertilitzants i plaguicides necessaris. Així, el que sempre va ser un dret bàsic -l'alimentació- va passar a ser un negoci més (bé, un de molt lucratiu...).

BITLLET D'ANADA

El camp perd població agrícola dia a dia. L'èxode rural és tan fort que a Europa menys del 5% de la població segueix cultivant la terra. Per què ja ningú vol viure i treballar al camp? És una història llarga, que comença als anys cinquanta, quan es va començar a incorporar tecnologia al camp (irrigació, mecanització, llavors híbrides, fertilització química, etc.) per aconseguir fer més feina amb menor quantitat de persones. L'objectiu no era disminuir la fam al món, sinó abaixar els costos de producció dels aliments.

Ara, un grapat d'empreses multinacionals controlen tot el procés complet: des de la venda de llavors i fertilitzants, fins a la distribució dels aliments als supermercats. Mentrestant, la pagesia estan en un carreró sense sortida: per un costat depenen de les llavors que compren (a preus cada cop més alts) a la indústria, i, per un altre costat, venen la seva producció a preus extremadament baixos. Així, només els queda treballar en camps aliens, emigrar a les grans ciutats del sud (on acaben vivint en barris de barraques i favelas), o convertir-se en població immigrada sense papers als països del nord.

9+14

Super enciam

Els camps uniformement verds poden ser molt bonics, és veritat, però no és or tot allò que llueix. Els aliments transgènics, és a dir, els que han sigut modificats genèticament perquè resisteixin les plagues i perquè la seva producció sigui major, poden fer molt mal al medi ambient. Per aconseguir aquests súper vegetals, fa falta utilitzar molts més fertilitzants químics i herbicides que amb d'altres tipus de sembra.

I això produeix desforestació, perquè es talen arbres per aconseguir més terrenys on cultivar-los. I contaminació, degut al fet que fan falta milions de litres d'herbicides que ja han causat dotzenes de casos d'intoxicació en les poblacions properes, i contaminació de l'aigua superficial. I tot això per què? Perquè les grans multinacionals aconseguixen enormes guanys amb collites rècord.

13

UN DEUTE MOLT GRAN

Espàrrecs de Xile, gambes d'Argentina, cafè de Vietnam... Molt del que mengem cada dia es cultiva en un altre país. A vegades, un país s'encarrega de produir molt d'una sola cosa només per exportar, i es veu obligat a importar tota la resta que necessita la seva població. Estrany, no? Bé, nosaltres hi tenim molt a veure. Per exemple, avui dia Espanya necessita un territori igual al de tota Catalunya per obtenir tota la soja que consumeix.

Però el cultiu de soja contamina, desforesta i erosiona els sòls, així que la comprem a Argentina i Brasil. Aquest desastre ecològic que provoquem no el veiem, però està al nostre planeta, i té el seu origen en el nostre consum. Pensa que bona part dels països empobrits (aquells des dels quals importem aliments) destinen el seu sistema agrari a produir el que ens interessa a nosaltres, en lloc del que necessita la seva població (amb alts percentatges de subnutrició i fam). Així es genera la desaparició de la sobirania alimentària i es produeix el que anomenem "deute ecològic".

8

4

Tinença de la terra

FES LA TEVA COLLITA



Des de fa dècades, amb el sorgiment de la Revolució Verda, es diu que els models agroalimentaris intensius, és a dir, els que dediquen grans superfícies de terra a la producció d'uns pocs aliments, són la solució pels problemes d'alimentació de la humanitat. En realitat, és un problema més que una solució: quan l'agricultura, la ramaderia i/o la pesca s'orienten principalment a l'exportació (en lloc de fer-ho cap als mercats locals), es generen moltíssims problemes socials i ambientals.

El principal d'aquests problemes és que guanyen les grans empreses que poden produir i exportar, i perden les empreses familiars agràries i les petites i mitjanes empreses que tenen com a objectiu els mercats locals. El més greu és que la pagesia, la que sempre cultivà la terra, queda fora del model i atrapada en el cercle de la pobresa, la fam i la subnutrició.

També hem de tenir en compte els aspectes ambientals. Aquest model no aprofita la biodiversitat existent per produir aliments de manera sostenible, sinó que elimina aquesta biodiversitat i la substitueix per uniformitat.

Així es trenca la dinàmica dels ecosistemes, i el que abans era una activitat sostenible i eficient, com l'agricultura pagesa, es converteix en contaminant, agressiva amb l'entorn i insostenible.

Afortunadament, les coses poden canviar. Per això, és important que, com a país, comencem a pensar en una agricultura i una ramaderia que privilegi el nostre mercat, de manera que no haguem d'importar el que consumim. A més, hem de propiciar l'ús de models productius diversificats, que assegurin l'accés de la pagesia als recursos productius. I, com a ciutadans, donar suport als comerços de proximitat, en els quals es venguin els productes produïts localment, de forma respectuosa amb els drets laborals i amb el medi ambient.

QUÈ ÉS LA SOBIRANIA ALIMENTÀRIA?

La sobirania alimentària és el dret de tots els pobles, comunitats i països a definir les seves pròpies polítiques en matèria agrícola, laboral, de pesca, d'alimentació i de terres de manera que resultin adequades a les seves circumstàncies específiques des d'un punt de vista ecològic, social, econòmic i cultural. I això implica:

- **Donar prioritat a la producció d'aliments pels mercats nacionals i locals**, sota la base d'uns sistemes de producció diversificats i agroecològics i d'una agricultura pagesa i familiar.
- **Garantir preus justos** per la pagesia.

- **Facilitar l'accés** a la terra, aigua, boscos, zones de pesca i altres recursos productius a través d'una autèntica redistribució.
- **Reconèixer i promoure la funció de la dona** en la producció d'aliments.
- **Donar a les comunitats el control sobre els recursos productius**, per davant de la propietat de les empreses de la terra, aigua i altres recursos genètics i d'altre tipus.
- **Protegir les llavors pel seu lliure intercanvi i utilització**, el que significa que no existeixin patents i que s'apliqui una moratòria als cultius modificats genèticament

PER SABER-NE MÉS

www.noetmengiselmon.org

www.viacampesina.org

www.foodfisrt.org

www.peoplesfoodsovereignty.org

www.biodiversidadla.org

www.fian.org

www.etcgroup.org

www.ecomenjadors.org

De veritat vols menjar-te el món?



Objectiu:

Amb aquesta dinàmica es pretén generar certa consciència crítica sobre el model de producció agropecuari imperant, com ens afecta, en quina mesura en som responsables i, sobretot, quines en són les solucions possibles.

A través d'un joc, els participants podreu comprovar que tot té un preu –encara que de vegades siguin altres qui el paguen- i que tenim a les nostres mans algunes decisions clau, perquè, en el fons, la qüestió resideix en el

nostre model de desenvolupament.

Metodologia:

Dinàmica en grup, joc cooperatiu.

Materials:

Quatre sobres i quatre targetes.

Desenvolupament:

Es divideix la classe en dos grups: un format pel 20% dels participants, i l'altre, pel 80%.

Es disposen les quatre targetes en sobres, i se li demana al grup més petit (en el qual estaran els que volen “menjar-se el món”), que elegeixin fins a tres targetes plenes de premis (ficticis).

Per a afegir-hi emoció, es pot indicar que



de “fallida” i els farà perdre tot el que guanyin, encara que en realitat no hi ha cap targeta perdedora.

El grup de la majoria és més nombrós, però no té capacitat de decisió; no poden escollir quin sobre obrir. El grup de la minoria privilegiada obrirà una a una les targetes. Llegiran, d'una cara, els premis que han guanyat. Al revers, trobaran que aquests premis comporten un “càstig” per l'altre grup.

Davant d'aquesta situació, el moderador/a explicarà el perquè d'aquest revers i quin és el seu reflex en el món real, permetrà als del grup majoritari que expressin les seves molèsties i consultarà, després de cada targeta, als privilegiats, si “de veritat volen menjar-se el món”.

El joc acabarà quan s'hagin obert les tres targetes: la major part dels participants “oprimit” estarà fora del joc (perquè hauran hagut de deixar les

seves terres, s'hauran quedat sense menjar perquè aquest s'ha convertit en biocombustible, etc.)

En acabar el joc, tots el grup analitzarà què ha passat.

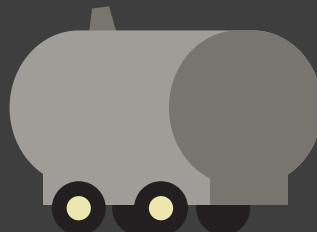
Orientacions: La clau d'aquest joc és que condueixi a plantejar-se preguntes significatives sobre el model de desenvolupament agropecuari en el qual vivim i que alimentem: d'on surt el que consumim una minoria? Quin impacte tenen els nostres hàbits en la realitat d'altres persones i en el medi ambient?



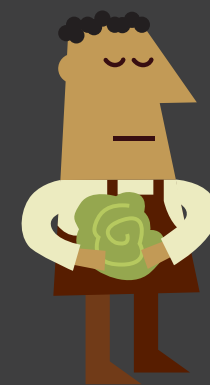
aquests textos per a les targetes:

Targeta 1

Anvers: “Heu guanyat un val per comprar tota la roba esportiva de marca que vulgueu durant un any: tres parells de sabatilles cada un, quinze samarretes i cinc pantalons.”



Revers: “Perquè tingueu tanta roba en un any, cinc persones de l'altre grup hauran d'abandonar el joc per anar-se'n a treballar al camp de cotó d'una empresa. Unes altres cinc integrants també deixaran el joc perquè hauran d'abandonar la seva terra per treballar a la fàbrica de calçats, on treballaran moltes hores per molt pocs diners.”



Targeta 2:

Anvers: “Heu guanyat un gran sopar per a tot el grup. Inclou carns de la millor qualitat.”

Revers: “Per alimentar el bestiar de Catalunya, s'importa molta soja transgènica, que es cultiva a països com Brasil, on es tala la selva amazònica per obtenir terres de cultiu. Això provoca que el canvi climàtic s'accentui. Per això, dos membres de l'altre equip hauran d'abandonar el joc i anar a salvar els mobles de casa seva abans que arribi la inundació per pluges extraordinàries.”



Dos altres membres del grup tindran problemes de salut pels pesticides, i també deixaran el joc.”

Targeta 3:

Anvers: “Heu guanyat mil litres de biocombustible fabricats amb soja, palma o blat de moro. Així els vostres futurs cotxes no dependran del petroli, que és car i contamina!”

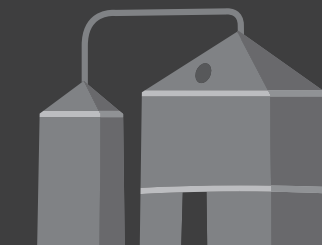


Revers: “Per produir agrocombustibles, és necessari destinar moltes terres per cultivar-los i grans quantitats d'aigua. Com que els aliments ara van al dipòsit de gasolina, 4 membres de l'altre grup hauran d'abandonar el joc perquè no tenen aliments per les seves famílies.”

Targeta 4:

Anvers: “Heu guanyat un val per comprar tota la fruita i verdura que vulgueu, de qualsevol varietat, en qualsevol moment de l'any. Taronges a l'estiu, síndries a l'hivern... El que més us agradi, sempre!”

Revers: “Per poder disposar d'aliments fora de temporada, el nostre país els importa des d'altres països. Els estats exportadors se centren en uns pocs productes, els que més diners els reporten. D'aquesta manera, perden biodiversitat. En aquest joc, cinc participants van vendre les seves terres a grans empreses agrícoles, que cultiven el que necessita Europa. Aquests participants abandonen el joc, ja que se'n van a viure a una favela d'una gran ciutat.”



PER A FER A CLASSE

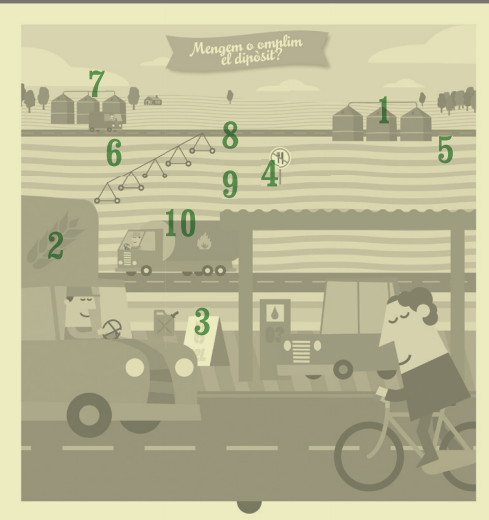
Mengem o omplim
el dipòsit?



Mengem o omplim
el dipòsit?



Solucions



4

Primer plat: gasolina Puaj!

Quasi la meitat de la població mundial està desnodrida, i el Fons de les Nacions Unides per l'alimentació (FAO) ens recorda que més de 1.020 milions de persones en tot el planeta no tenen prou per menjar cada dia.

El que passa és que existeix un dèficit de producció de grans però, sobretot, el problema és que part dels aliments que es produeixen no s'utilitzen pel que s'haurien d'usar, és a dir, per alimentar-nos, sinó per a... produir carburants! Quan l'arròs, el blat, el blat de moro, etc., comencen a

destinar-se a la producció d'agrocombustibles, el seu preu augmenta. Els comptes són senzills: si hi ha més demanda, puguen els preus, perquè saben que algú (els que fabriquen agrocombustibles) els ho comprarà. Evidentment, les grans empreses poden pagar aquest augment, però les famílies, segur que no.

Per evitar que els aliments es converteixin en gasolina, seria més lògic produir carburants a partir de restes vegetals (biocombustibles), no?

A falta de petroli... bo és el blat de moro?

Per a moure i transportar les persones i les coses, fa falta molta energia. Una energia que avui prové, en bona mesura, dels combustibles fòssils, derivats del petroli (com la gasolina).

Però des de fa temps (més o menys quan es va fer evident que el petroli, algun dia, s'acabarà), els governs i les empreses busquen alternatives que siguin més eficients i que facin menys malbé el medi ambient.

Així van néixer els "biocombustibles". Tot i així, els biocombustibles van resultar ser un remei pitjor que la malaltia, malgrat la publicitat que se'ls va fer. Fins i tot el seu nom és inexacte: "bio" és un terme molt ampli i es refereix a "vida", quan, en realitat, els biocombustibles produeixen danys socials i ambientals molt importants.

Per això, als combustibles fabricats a partir de cultius agrícoles i

forestals, com la palma, el blat de moro, la soja, la canya, l'eucaliptus, etc., els anomenem "agrocombustibles": són combustibles derivats de productes agrícoles.

Ara existeixen noves generacions de biocombustibles, que s'elaboren amb matèries primes vegetals no comestibles, como herbes, fustes, palla o algues, però encara no s'utilitzen per als cotxes perquè estan en fase experimental.

Pèrdua de biodiversitat, avanç de la frontera agropecuària sobre la selva i les àrees protegides, i desplaçament de comunitats originàries

La producció d'agrocombustibles com el bioetanol o el biodiesel necessita moltíssimes hectàrees de cultius. I no serveix qualsevol llavor: només se'n poden utilitzar unes quantes, com la canya de sucre, el blat de moro, la soja o la palma d'oli. A més, s'han de produir en grans quantitats. Per això, s'aplica el model agrícola industrial: enormes extensions de monocultius (en general, transgènics), que esborren d'una plomada la biodiversitat i generen desforestació, perquè es desmunten els

bosc i selves per fer plantacions a gran escala de productes agrícoles que es destinaran a fabricar combustibles. Mentrestant, la població de les comunitats locals es veu obligada a marxar de les seves terres o a treballar, per sous molt baixos, per a les empreses que allí s'instal·len. Si, pel contrari, només s'utilitzessin restes vegetals que no afectessin els ecosistemes per produir combustibles, es podria evitar aquest model agrícola industrial.

2+3

5+7+8+9

TU VOLS EL
TEU COTXE,
JO VULL LA
MEVA
TERRA

Produir agrocombustibles a gran escala és una cosa seriosa. Per començar, es necessiten unes superfícies de terra enormes, el que genera més pressió sobre els pagesos i pageses, que perden les seves parcel·les a mans de les grans empreses. A més, es queden sense possibilitats de reinserir-se, perquè el cultiu de palma d'oli, canya o soja, necessita moltíssima menys mà d'obra que les terres que es dediquen a l'agricultura familiar.

A Amèrica Llatina, per exemple, els cultius de soja ja han desplaçat milers de comunicats pagesos i indígenes a l'Argentina, Brasil, Paraguai i Bolívia que estan condemnades a convertir-se en nous pobres i a sobreviure de l'assistencialisme i de la recol·lecció d'escombraries a les grans ciutats.

El medi ambient també pateix amb els cultius destinats a la producció de carburants, que són causants de la desaparició de fauna i flora autòctones. A més, utilitzen pesticides i fertilitzants de manera intensiva, provocant danys al sòl i a l'aigua.

6

TORNAR AL FUTUR

Fins fa poc, cada pagès i cada pagesa decidia què cultivar, en funció de les seves pròpies necessitats i les del seu entorn. Però les coses han anat canviant, i molt.

Des que la "Revolució Verda" s'ha anat estenent els últims 40 anys per tot el planeta, i encara més amb la imposició de la biotecnologia als camps, s'utilitzen agroquímics per aconseguir que els cultius creixin més ràpid i no siguin atacats per les plagues. I això, que a primera vista podria semblar bo per al camp, ha resultat ser devastador. Cada cop que una màquina aboca fertilitzants químics a les plantacions, està fent molt més que això: pot provocar importants problemes de contaminació de terres i aigües, la destrucció de la biodiversitat natural i la intoxicació dels

homes i dones que consumim els aliments que creixen en aquestes condicions. A més, l'ús de químics pot provocar la destrucció dels microorganismes que naturalment estan presents al sòl, i això fa que la terra, a mig termini, es torni inerta i hagi de ser abandonada o... fertilitzada amb més agroquímics per poder seguir sembrant-la! Això no és tot: després de fertilitzar amb agroquímics, la pluja i les inundacions arrossegueu aquests productes fins als rius, matant així els peixos i d'altres formes de vida aquàtica. El pitjor és que aquests efectes solen ser irreversibles. El positiu és que cada vegada més pagesos i pageses intenten tornar a sembrar utilitzant tècniques respectuoses amb el medi ambient, i preservar les seves llavors creant bancs de llavors.

L'exprimidora de grans

Bioetanol i biodiesel. Et sonen? Són els agrocombustibles més coneguts, els més desenvolupats. Per a produir-los, fan falta productes agrícoles i alimentaris, que s'han de cultivar. La qüestió és: on es cultiven aquestes matèries primes necessàries per a fabricar agrocombustibles? Doncs, a les mateixes terres que haurien d'utilitzar-se per a sembrar aliments. I no només s'utilitzen les mateixes terres: el bioetanol, per exemple, és un alcohol produït a partir del blat de moro, del blat, de l'arròs... Així, la producció d'agrocombustibles es realitza amb el que alimenta la humanitat.

A més, està suplantant milions d'hectàrees destinades a l'agricultura, i afecta les comunitats rurals que treballen en elles: milers de pagesos i pageses han de deixar les seves terres, comprades o ocupades per empreses que es dediquen als monocultius per produir combustibles. És lògic que allà on abans es collien aliments ara es "culli" gasolina? I què menjaran totes aquelles persones, i les persones que els compraven els aliments?

10

Agrocombustibles

MENGEM O OMLIM EL DIPÒSIT?

Cada vegada més, és evident que la humanitat no pot seguir utilitzant petroli com a font d'energia per moure's, produir, etc. els combustibles fòssils produeixen escalfament global i, a més, són cada cop més cars perquè s'estan esgotant. Per això, els governs busquen una sortida, una alternativa. Una opció que durant anys va semblar la solució és la dels mal anomenats "biocombustibles", que, en realitat, són "agrocombustibles", perquè es produeixen a partir de matèries primeres agrícoles: llavors i grans que normalment s'utilitzarien com a aliment.

Els agrocombustibles es van plantejar com una resposta a la crisi ambiental que viu el planeta, i fins i tot es va dir que suposaven avantatges laborals per la pagesia. Però les coses no són tan senzilles.

Des de diferents àmbits es qüestiona la sostenibilitat d'aquesta opció energètica. I per diversos motius. El primer, que als països del nord (alguns dels que més petroli consumeixen) no tenim suficients terres cultivables ni el clima adequat per produir llavors que es puguin destinar a produir agrocarburants (soja, palma d'oli, blat de moro, etc.). Això fa que es busquin terres als països del sud, en enormes extensions de terra on abans hi havia d'altres cultius o, senzillament, boscos i selves (com l'Amazones).

Però, a més, per produir aquestes llavors es tira de l'agricultura intensiva, que obliga els pagesos i pageses a desplaçar-se de les seves terres. Així, acaba havent-hi una competència entre la sembra de cultius destinats als automòbils i la sembra d'altres destinats als aliments bàsics.

I, aquest tipus d'agricultura requereix de l'ús de llavors transgèniques l'ús de les quals i la seva expansió, sota un règim de propietat intel·lectual per part de les empreses, implica greus danys mediambientals i col·loca en risc la biodiversitat, l'accés a la terra, els territoris indígenes, les poblacions i els mitjans de vida tradicionals.

Posa't a la meva pell



Objectiu:

Aquesta dinàmica pretén aconseguir que prenguen consciència de les conseqüències que té la producció d'agrocombustibles (especialment en l'àmbit social), i que el percebin com un problema complex però que, a la vegada té un impacte directe en moltes persones.

Posar-se a la pell de la gent protagonista permet reflexionar més profundament sobre els arguments a favor i en contra que cada part planteja a l'hora de defensar o criticar la

producció d'agrocombustibles. D'aquesta manera, els serà més fàcil comprendre les diferents visions i interessos involucrats. És important fer una lectura prèvia de les respostes al joc de les diferències, d'on el grup pot extreure molts arguments que utilitzaran en la dinàmica.

Alhora, és recomanable proporcionar alguns enllaços a pàgines web (per exemple, a www.odg.cat) en les quals s'aprofundeixi sobre el tema, de manera que puguin elaborar llistes d'arguments a favor i en contra dels agrocombustibles abans de començar l'activitat.

Metodologia:

Es formen quatre grups i es recrea una situació imaginària. Som en un poblat situat al Brasil i una empresa francesa arriba allà amb la intenció de construir una planta de biodiesel. Per això, proposa comprar els camps de la zona i plantar-hi soja

transgènica, amb la que alimentarà la planta. Al poble es fa una reunió en què es discutirà si permetre a l'empresa instal·lar-se al poble, o no.

Cada un dels grups representarà sectors de la població diferents. Cada un defensarà la seva posició amb arguments extrets d'aquesta guia i del web, i el facilitador promourà la discussió i la reflexió sobre les idees expressades per cada grup.

Els quatre grups són:

1. La direcció de l'empresa de combustibles.

Centraran els seus arguments en els suposats avantatges socials i ecològics de produir combustibles a partir de cereals alimentaris.

2. Un grup d'ecologistes.

Defensaran la tesi que els agrocombustibles comporten riscos pel medi ambient (entorn, persones, animals, etc.) i explicaran les amenaces que suposa.

3. El consistori de l'Ajuntament.

Plantejaran els beneficis econòmics que podria implicar la instal·lació d'una fàbrica al poble.

4. Els pagesos i pageses.

Explicaran com la substitució de plantacions per consum humà per d'altres destinades a produir combustibles pot deixar-los sense mitjans de feina, sense aliments i amb una dependència del capital estranger.

El moderador/a buscarà que el grup, després de la discussió, treguin una conclusió final sobre la conveniència o no d'instal·lar la planta.

Pel debat és important tenir en compte certes paraules clau:

- Font d'energia
- Biocombustibles
- Defensa del territori
- Patents de llavors
- Transnacionals
- Sostenibilitat
- Saber tradicional

Tira l'ham i pesca



Tira l'ham i pesca



Solucions



13 El preu just

Per les famílies pescadores, una captura escassa sempre significa ingressos escassos, però una captura abundant no sempre

significa majors ingressos. Els aranzels que s'imposen a les importacions i exportacions fan que els preus del peix no siguin reals, i molts cops la disminució del seu valor comercial es fa a costa de la pesca artesanal, que, degut a la concentració del mercat, no troben compradors per les seves captures a preus raonables.

8+9 Més indústria, menys feina!

La situació de la pesca artesanal al Nord no és molt diferent de la del Sud. Les grans empreses de pesca industrial estan acabant, també aquí, amb el mode de vida del sector artesanal i familiar. Per exemple, a l'estat espanyol, en els últims 5 anys s'han perdut més de 21.000 llocs de treball en la pesca artesanal, quasi un 25% de la feina total del sector. Això equival a que cada dia desapareixen 60 llocs a la pesca.

10 SALVEU ELS PEIXOS PETITS!

És quelcom evident: com més gran i pesada és una xarxa, més peixos pot pescar. La qüestió és quins peixos (i taurons, tortugues, aus marines, foques, balenes, dofins...) queden atrapats en ella per ser més tard llançats al mar com a "descart", ja morts o moribunds. La pesca d'arrossegament, que es basa en "escombrar" fins al fons marí amb una xarxa molt gran i pesada, s'endu una enorme quantitat de peixos i altres

organismes marins que no tenen valor al mercat, i així fa malbé encara més l'ecosistema. La pesca artesanal sap que els peixos petits han de quedar-se al mar, perquè encara no s'han reproduït. Tot i així, a la pesca industrial això li és igual, i moltes vegades utilitza xarxes que no permeten que els peixos més petits la travessin. I els peixos que avui es llancen per la borda són els que faltaran demà a les xarxes.

3 Tot "for export"

La pesca artesanal, aquella que es fa amb xarxes simples o amb canyes o llances, aviat serà quelcom del passat, un bonic record d'altres èpoques. Ara, el que s'usa és la "indústria pesquera", en la qual els països més rics (como el nostre) compren als més pobres. Des de fa dècades, els governs dels països empobrits prioritzen la producció pesquera per a l'exportació, perquè és una manera ràpida i fàcil d'obtenir divises, que serveixen per pagar el deute extern. D'aquesta manera, les empreses estrangeres tenen molts privilegis a la hora d'explotar els recursos pesquers, mentre els pescadors de tota la vida veuen com els seus mars es buiden. I no això: abans, les comunitats podien comprar-los el peix directament, mentre que ara, amb la major part de la producció destinada a l'exportació, es dona la paradoxa que és car i difícil aconseguir peix en el lloc on l'han tingut, des de sempre, com a base de la seva alimentació. Atenció amb la dada!: el 75% del que es pesca al món, s'exporta.

1+4+5+6+7 DEL VAIXELL A LA FLOTA AIXÒ NO FLOTA

Abans que la pesca es convertís en un gran negoci, bastava poca cosa per anar a pescar: una canoa o, en el millor dels casos, una petita embarcació amb

motor; unes quantes canyes o xarxes... i molt de coneixement del mar, de l'entorn en el qual vivien. Però les coses ja no són tan simples. Des que es parla de "producció pesquera", els pescadors no tenen veu ni vot... ni peixos que pescar! Ara les grans flotes pesqueres, d'inversors internacionals, exploten aquest nou negoci basat en l'exportació de peix des de països empobrits fins a països més rics. I les poblacions pescadores locals, els que sortien amb la seva canoa a pescar? Són les primeres perjudicades. La capacitat

d'extracció dels vaixells d'arrossegament (fins quatre vegades més que les canoes) ha desplaçat del mercat la pesca artesanal, perquè abarateixen els preus de les captures, i no hi ha qui pugui competir en aquestes condicions... Al final, la pesca artesanal queda sense feina, o han de treballar per les grans companyies, que els contracten en pessimes condicions i els paguen tan poc que sovint no poden ni tant sols comprar el peix que abans, simplement, pescaven amb les seves xarxes. Increïble!

12 Qui es menja a qui?

Si les grans flotes pesquen tot el que troben, si els governs dels països del sud orienten la indústria pesquera cap a l'exportació i no posen límits, si els països del nord compren sense mesura tot el peix que volen... no passa res? En realitat, passa, i molt!

A mesura que apareixen més i més empreses que buiden els mars i instal·len plantes processadores, comença a escassejar el peix degut a la sobreexplotació, i la gent comença a veure com la seva principal font de proteïnes desapareix. Als mercats locals només es troben exemplars molt petits i poc nutritius, que les fàbriques rebutgen, mentre que a les nostres peixateries hi trobem de tot.

És clar, nosaltres paguem amb euros, i les poblacions locals no tenen com comprar el peix que ells mateixos ajuden a obtenir, processar i exportar. I així, a les comunitats de pescadors, es dona un índex de malnutrició proteica molt alt, una cosa il·lògica en zones costeres.

2 Intermediaris, abstenir-se!

La "indústria" que existeix al voltant de la pesca és molt més que grans vaixells. A dia d'avui, les empreses concentren tot el negoci, i això implica que són amos, entre d'altres coses, de les fàbriques de processament i de l'exportació.

Però les grans indústries es basen en la producció a gran escala, i en ella la pesca artesanal no hi té lloc.

Així, els pocs que segueix pescant de manera independent (i cada cop són menys!), es veu obligada a vendre la seva pesca majoritàriament a intermediaris, perquè ni tant sols tenen accés als grans circuits de compra i venda. Els intermedia-

ris només fan aquesta feina, la de "pont" entre el pescador i les indústries de processament: compren als petits pescadors i després venen grans quantitats a les empreses exportadores a un preu fixat per endavant.

Per descomptat, les famílies pescadores reben molt poc per les seves captures, perquè l'intermediari en treu un bon profit.

14 I les dones?

La pesca tradicional té molts avantatges. Un d'ells és que dona feina fins i tot a les dones, que tradicionalment es queden a terra. En aquest model, les dones s'ocupen del processament manual del peix (per exemple, assecant-lo o fumant-lo) i de vendre'l als mercats locals. Amb el

processament industrial i la venda a l'estranger, no només els homes que surten a pescar es queden sense feina, sinó que les dones tampoc tenen possibilitats laborals: ara, els intermediaris són els encarregats de negociar amb els pescadors i de vendre les captures a les plantes processadores. I als mercats locals... amb prou feines s'hi venen les restes del processat per a l'exportació, com els caps i les espinades!

11 MÉS CONTROL, SI US PLAU!

Quan no hi ha límits ni regulacions, quan la pesca es converteix en una indústria orientada a l'exportació, el medi ambient ho paga molt car. Els mars són un ecosistema que necessita d'un cert equilibri: no podem pescar, per exemple, bona part del lluç d'un mar, i esperar que tots els altres éssers vius segueixin com si res. Els peixos que s'alimentaven del lluç es quedaran sense aliment, i proliferaran les algues que abans servien

d'aliment al lluç. Al final, la biodiversitat es veurà amenaçada per aquest desequilibri. Però això no és tot. La pesca no regulada, que dona impuls als processos industrials relacionats amb l'exportació i la fabricació de farines de peix, també fa que s'aboquin residus al mar i que augmenti la contaminació. Si a això li sumem que les fàbriques necessiten, per funcionar, moltíssima energia, i que el trasllat dels peixos des d'un país a un altre també consumeix grans quantitats d'energia, tenim una combinació explosiva pel medi ambient.

Pesca

TIRA L'HAM I PESCA



La pesca, que existeix gairebé des l'origen de la humanitat, és part insubstituïble de l'alimentació de milions de llars, especialment als països en desenvolupament i fins i tot en alguns de desenvolupats, perquè és una font de proteïna primària.

Tot i així, aquesta riquesa està molt mal distribuïda. El consum de peix anual per persona als països industrialitzats (29 quilos) és més del doble que als països empobrits. Però això no és el més greu: la major part d'aquest peix que consumim (tres quartes parts) es va capturar en mar obert als països més pobres, dels quals també provenen 9 de cada 10 peixos cultivats en piscifactories.

Tot això no és casual. Forma part d'un conjunt d'estratègies dutes endavant des d'àmbits polítics com a suposat motor de desenvolupament per diferents zones del planeta: es busquen països pobres i es fomenta la producció d'aliment (en aquest cas, peix) per destinar-lo al mercat internacional d'exportació. Segons la perspectiva de les indústries i dels governs, aquestes polítiques són poca cosa menys que una benedicció per a zones marginals, que passen de la pobresa al desenvolupament en pocs anys, gràcies a la introducció de grans indústries. Per la gent que treballa en aquestes noves indústries, les associacions

d'ecologistes, la pesca artesanal, etc., aquesta premissa no és vàlida, perquè, en realitat, els estàndards socials no milloren.

Juntament amb el desenvolupament de les indústries pesqueres i de piscifactories a països subdesenvolupats, es produeix una enorme quantitat de conseqüències socials i mediambientals que les indústries i els governs semblen no voler veure. I en aquesta lògica, desestimen la promoció de la pesca artesanal, que és molt més sostenible i justa.

Es calcula que la força total de treball de les comunitats que es dediquem a la pesca artesanal concerneix 100 milions de persones a tot el món, amb tres persones en treballs conexas per cada pescador, el que mostra el valor social, econòmic, polític i ambiental de la pesca de petita escala. La pesca artesanal, com que possibilita una explotació més racional i equitativa dels recursos pesquers, contribueix al manteniment

de la biodiversitat dels ecosistemes marins, i això afavoreix el desenvolupament local a nivell social, econòmic i cultural d'aquells grups humans que depenen d'ells.

Tot i això, la pesca industrial gaudeix de tots els honors. Japó, Estats Units i la Unió Europea són els majors importadors: porten als seus mercats peixos capturats en mars estrangers, amb mètodes extractius, o cultivats en d'altres regions, o envien les flotes pesqueres industrials per buidar els mars dels països empobrits. Tot això, amb l'ajuda dels governs, que subvencionen la destrucció dels recursos oceànics.



Quina injustícia!



Objectius:

A través d'aquesta dinàmica, es busca una primera aproximació al tema de la desigualtat i de la injustícia.

Amb aquest joc es pot començar a conèixer la realitat del comerç internacional: el poder del "Nord" pel que fa a l'establiment de normes respecte al "Sud", i en particular, reconèixer la desigualtat d'oportunitats que existeix entre les grans empreses que exploten

els mars i la realitat a la gent que viu de la pesca artesanal. A més, pot ser útil per reflexionar sobre les relacions comercials entre el sud i el nord i per generar pautes de consum més justes.

Metodologia:

Dinàmica en grup, joc cooperatiu.

Materials:

Els necessaris per fabricar cons (o cubs, segons l'edat dels participants) de cartó: fulls de paper cartó, tisores, llapis, goma d'enganxar o cinta adhesiva.

Desenvolupament:

Es divideix els participants en grups de quatre o cinc persones (que representen cadascun un país, encara que això no se'ls hi diu), als quals se'ls atribueix un número i una taula per treballar.



A més, cada grup rep una bossa amb els materials necessaris per la fabricació de cons de paper cartó, amb la consigna d'elaborar cons perfectes. Tot i així, les bosses han sigut preparades anticipadament de tal forma que ha introduït diferències en la distribució de recursos: un o dos grups tindran moltes eines i de bona qualitat, i els demés rebran recursos limitats i de pitjor qualitat (tissores que no tallen bé, papers arrugats, poca cinta adhesiva, etc.).



Així, per exemple, el grup 1 és autosuficient i sobreabundant (té excés de materials); el 2 és autosuficient; el 3 està mancat d'una eina fonamental: tisores; el grup 4 té tots els materials excepte paper; etc.



El grup sense paper està en situació d'urgència perquè és la matèria primera sense la qual no hi ha con possible. Una sola solució possible per ells és associar-se amb d'altres, negociar, demanar en préstec, demanar donacions, treure d'on sigui d'altres béns per fer els cons, etc. tenen elements per negociar: unes tisores.

En resum, hi ha suficient paper per a tothom, però mal repartit; hi ha pràcticament suficient cola per tota la gent però també mal repartida; hi ha relativa escassetat de regles i llapis però son béns fàcilment substituïbles; hi ha escassetat de tisores, un bé difícilment substituïble, però un grup "pobre" té aquest apreciat bé.

El joc es planteja com un concurs: qui més cons faci en 15 minuts, rebrà més punts, i aquests punts seran bescanviables per premis.



L'animador/a indica que hi ha 15 minuts per fer les figures. Després del primer moment de sorpresa o queixa, tots es ponen a treballar. És important que qui cordina no desveli els objectius del joc, sinó que es plantegi com una competència: no ha de respondre a les preguntes de "per què fem aquest joc" o "per què no tenim tal cosa?", etc.

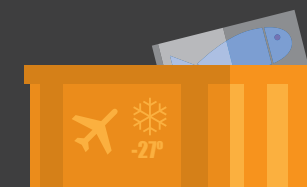
En acabar el temps de "concurs", el coordinador pot decidir si "elegeix" un grup guanyador o no, i si entrega un premi simbòlic o no. L'important no ha sigut el concurs, sinó el procés i la seva

capacitat de ser una metàfora d'una realitat socioeconòmica.

PER FER A CLASSE

El debat posterior es pot orientar en dues etapes. Per un costat, sobre els sentiments que ha despertat el joc i els comportaments adoptats (si han sigut ètics, immorals, etc.). Per l'altre, traçar un paral·lelisme entre el joc i la vida real: en quines situacions es produeix desigualtat? En quins nivells (escola, país, món, etc.)?

Una vegada realitzat aquest debat, es podria establir un paral·lelisme amb la realitat de la gent que viu de la pesca als països perifèrics: només tenen el recurs del mar, però compten amb molts menys recursos (vaixells, xarxes) que les grans empreses, i, per no tenir-los, veuen com els seus mars es buiden i, amb les seves arts de pesca, no poden aconseguir ni el seu propi aliment.





Soluciones



PER RODES, LES DEL CARRO DE LA COMPRA

7

Els hipermercats que estan als afores de les ciutats semblen una gran solució, perquè tenen "de tot", però en realitat són un enorme problema.

Per començar, són una gran competència pels petits comerços, i tan bon punt s'implanten, fan que desapareguin aquests llocs en els quals, d'una forma o altra, els veïns del barri es troben. A més, ens obliguen a usar el cotxe per anar a fer la compra. Així, emetem CO₂ i contribuïm a l'escalfament global.

6

Què deu haver passat amb la botiga Don Manolo?

Des que les grans botigues irromperen a les nostres ciutats, cada vegada queden menys carnisseries, fruiteries, xarcuteries... Què ha passat?

Que els supermercats i hipermercats concentren tant poder de compra i venda, que acaben exercint un control total sobre la cadena de distribució dels aliments.

Així, ells determinen el que mengem i com ho mengem. Però hi ha més conseqüències negatives: si desapareixen els petits comerços, tots els guanys es concentren, i el petit

comerç es queden sense un mitjà de vida. I si les grans superfícies tenen tant de poder, poden decidir quant paguen pels productes a la pagesia (normalment, tan poc que quasi no es cobreixen les despeses), o senzillament importar, des de països més pobres i a un preu molt més baix, el mateix que es produeix al nostre país.

D'aquesta manera, el camp cada vegada s'empobreix més i la pagesia prefereix anar-se'n a viure a les ciutats abans de cultivar aliments.

Però compte! això no passa només amb els aliments. Totes les grans superfícies, de diferents tipus de productes, importen mercaderia des de fora. Per exemple, passa el mateix amb la roba o el calçat. Si no, mira d'on venen les teves sabates, i veuràs!

Pa amb tomàquet "made in" ...

3

Als comerços del barri, els especialitzats, sempre es busca el millor proveïdor, el que dóna una bona relació entre el preu i el producte.

A les grans superfícies, les coses són diferents. Fins a les seves góndoles no hi arriben les persones que produeixen, sinó només alguns d'ells, els que s'ajusten a les demandes d'un sistema de distribució industrial que únicament busca el guany.

Per això, quan anem al súper, no comprem el que volem, sinó el que podem: encara que hi ha un munt de productes i marques, la majoria estan produïts per un grapat de marques multinacionals, com Nestlé, Kraft o Dole.

I així, com més súper i hiper hi ha, menys opcions de consum tenim. I això passa aquí i a tots els països, de manera que la cultura alimentària dels pobles, el que els fa únics, va desapareixent: aquestes grans marques s'encarreguen d'imposar-nos aliments que fins fa poc ens eren desconeguts, i ens impedeixen trobar aquells que consumien els nostres pares o avis.

2

Aliments quilomètrics

Te n'has adonat que tot, absolutament tot el que comprem al supermercat té mil i un embolcalls? La gran majoria d'aquests empaquetats son inútils, només serveixen per presentar millor els productes i aconseguir que nosaltres, els comprem.

Així es genera una enorme quantitat de residus (sobretot, plàstics), i no és gens bo pel medi ambient: molts d'aquests plàstics acaben a l'abocador i contaminen els sòls, o s'ha de gastar molta energia per fabricar-los i després reciclar-los.

A més, molts dels productes que venen les grans superfícies vénen des d'altres continents. Alls xinesos, peres sud-africanes, bananes centreamericanes... per tal d'abaixar costos, aquestes empreses importen productes que recorren milers de quilòmetres fins arribar a les góndoles, perquè els resulta més rendible que els subministraments locals.

Tot i així, l'energia que es gasta en portar aquests productes és enorme. I l'emissió de CO₂, que contribueix a l'escalfament global, també.

4

Diumenges obert?!

Els súper i hiper intenten, per tots els mitjans, que les lleis els permetin obrir més hores, durant

EL PREU MÉS ALT, SEMPRE

1

Les grans superfícies tenen ofertes temptadores, molt temptadores. Que si 3x2, que si 20% de descompte en determinats productes... Tot molt bonic, sí, però realment surt més a compte? Probablement, no.

Els supermercats usen aquestes estratègies per atreure clients, que no només s'enduran el producte en oferta, sinó un munt de productes més que,

segurament, són el suficientment cars com per compensar el súper. A més, per poder oferir aquests descomptes, les cadenes d'alimentació exerceixen una gran pressió sobre la pagesia, obligant-los a abaixar els preus a límits baixíssims.

D'aquesta manera, els únics que perden són la pagesia y els consumidors i consumidores, i els que guanyen són les grans

5+8

Pensa global, consumeix local

Com és possible que, per exemple, les bananes dutes des de Centreamèrica costin menys que els plàtans que es cultiven a Canàries, si s'han de transportar des de l'altre costat de l'oceà? Al contrari del que pugui semblar, els preus barats no tenen res a veure amb suposats avantatges comparatius (com el clima, etc.). Són resultat d'un abús sobre els pobles i els ecosistemes agraris en els quals es produeixen. Per poder aconseguir aquests preus, es fomenta un model de producció d'aliments basat en l'agricultura per a la exportació: en un país es cultiva majoritàriament un aliment (normalment, amb tecnologies agressives, com adobs de síntesi, pesticides químics, etc.), i així es danyen els sòls i tot l'ecosistema d'aquestes regions. A més, no sempre estan garantits els drets dels treballadors, als quals se'ls sol pagar menys del que rebrien a Europa pel mateix treball.

més dies (fins i tot festius). L'argument que utilitzen sembla bo: si obrissin més hores, les persones que no poden anar a l'horari del mercat o dels comerços especialitzats, tindrien més oportunitats de comprar.

Tot i així, el problema de la conciliació dels horaris laborals no es resol obrint més temps els supermercats, sinó amb un model laboral en el que homes i dones tinguin una estona per anar, per exemple, a fer la compra.

Supermercadisme

PENSO, DONCS COMPRO



S Supermercats, hipermercats... El model de venda al detall o de distribució moderna és, a dia d'avui, el més estès. Es tracta de locals de superfície generalment major que el format tradicional de les botigues especialitzades, que han abaixat els preus disminuint al màxim els costos.

Aquesta disminució de costos l'han realitzada a través de l'increment del seu poder de compra i de la contractació de mà d'obra no qualificada, operant amb mínimes restriccions horàries i externalitzant els costos socials i ambientals de la seva activitat. D'aquesta manera, els supermercats i les grans empreses de distribució alimentària han aconseguit exercir un control total sobre la cadena de distribució dels aliments. Així, moltes vegades,

són els supermercats els que acaben determinant el que mengem i com ho mengem, en definitiva, el nostre model de consum i el nostre model d'alimentació.

Una de les conseqüències més greus del sistema de supermercadisme (acompanyat pel model d'agricultura industrial) és la progressiva desaparició de la gent del camp. Actualment, a l'estat espanyol, poc més del 5% de la població activa és pagesa, i a Catalunya aquest percentatge es redueix a l'1%.

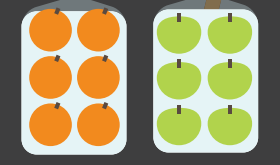
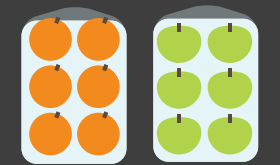
Això significa que la nostra alimentació queda en mans de les multinacionals, que importen més del que es cultiva localment.

I això és irracional, ja que estem consumint productes de l'altra punta del món, amb l'impacte mediambiental que això suposa, quan els mateixos productes molts cops s'elaboren aquí.

Els treballadors i les treballadores pateixen en primera persona el model de distribució d'aliments i de producció. A països del sud, les cadenes de distribució presionen per obtenir el producte a un preu més baix, i la empresa proveïdora, alhora, es veu obligat a presionar a la seva gent treballadora, de tal manera que aquest model de distribució té un impacte directe en les condicions de treball al sud.

Una alternativa és optar per un model de consum més crític i responsable, i consumir només allò que realment necessitem.

A qui li importa la importació?



Objectiu:

A partir d'aquest joc, es busca que les persones que participen prenguin consciència de les dinàmiques de producció i distribució mundials i de la interdependència econòmica. S'intentarà que exercitin la seva capacitat d'observació crítica i que reflexionin sobre les conseqüències socials i econòmiques dels fenòmens associats a les grans cadenes de distribució mundials.

Metodologia:

Dinàmica grupal.

Materials:

Fotocòpies d'un mapamundi polític, tantes como equips es formin.

Desenvolupament:

Es divideix el grup en equips de quatre o cinc persones i es dona a cada equip una fotocòpia del mapamundi. La persona que coordina explica com funciona el joc: es tracta d'una competició entre equips per veure qui aconsegueix trobar més productes de procedències diferents (per exemple, sabatilles tailandeses, samarretes xineses, bananes d'Equador, etc.). A mesura que trobin països, els hauran d'anar marcant al mapa. L'equip guanyador és el que té més marques al mapamundi.

Per a aquest joc, les persones que participen poden utilitzar tots els objectes que tinguin a la seva disposició: roba,

llibres, útils escolars, mobiliari, etc., amb l'única condició que es puguin demostrar el seu origen. El dinamitzador/a podrà delimitar l'àrea d'acció de cada equip. Si, per exemple, el joc es desenvoluparà a l'escola, es pot indicar que un grup estigui a la cuina, l'altre a l'aula, un altre a la sala d'informàtica, etc., o bé que tots els equips tinguin accés als mateixos llocs. Això sí, un objecte utilitzat per un equip no pot ser usat per un altre.



En acabar el joc, es tornarà a reunir tot el grup i es proposarà una reflexió sobre els resultats de tots. **Allí, es podrà guiar el debat sobre els següents temes:**

1. En quines regions o països es produeixen productes i de quin tipus? Per què?

2. En quins tipus d'establiments comprem la majoria dels productes importats?

3. Quines poden ser les raons que porten al nostre país a importar objectes de diferents parts del món en lloc de comprar-los a productors més propers?



4. Quines conseqüències té la importació tant per les dones i homes que treballen als dels països d'on provenen aquests productes com pels treballadors d'aquí? (Puntualitzar el fet que molts països tenen lleis laborals molt més flexibles i amb menys drets pels dones i homes que treballen)

5. Què podem fer com a consumidors?

PER FER A CLASSE

El GRAN JOC de les DIFERÈNCIAS

Un projecte de:
No et mengis el món

Coordinació:
Neus Garriga
& Xavi Montanyès

Desenvolupat
per Baobab-CES

Idea original
Alejandra Cukar
& André Pessoa

Direcció creativa
i il·lustracions
André Pessoa

Coordinació i redacció
de continguts pedagògics
Alejandra Cukar

www.baobab-ces.net

És un projecte de:



Amb el suport de:



Així l'hem FET

Aquest material ha estat coordinat i dirigit per l'Equip de la Campanya **No et mengis el món**, i realitzat per **Baobab-ces**. Però moltes persones més han participat en aquest joc.

L'Alejandra, l'André i l'Alejandro han ideat i supervisat les activitats perquè puguem jugar i posar en pràctica allò que hem après. Amb el disseny, l'André ha estat treballant dur i amb les seves il·lustracions ha posat cara als personatges i ens situa al camp, al mar, al súper... L'Alejandra ha posat veu a tots els protagonistes i ha explicat les seves històries i problemes. L'Elí ens ha traduït els textos al català. El **Xavi i la Neus** no han volgut perdre's cap jugada, per això han estat coordinant el treball amb Baobab-ces. El **Jordi, la Mònica, el Ferran i la Natalia** han aportat els seus coneixements als continguts que aquí us presentem.

Moltes històries, experiències i coneixements ens han portat a fer aquest material. Persones que viuen de l'agricultura, la pesca, l'artesania són els i les protagonistes del nostre joc. I nosaltres, com a consumidors i consumidores, podem aprendre a canviar les regles del joc.

I per l'edició d'aquest material hem comptat amb el suport de:
ACCD i Ajuntament de Barcelona

Imprimeix ECOLÒGIC

Aquest material té dues versions. Una, **plena de colors**, per ser visualitzada a la pissarra digital, la pantalla. Una altra, per **imprimir més ecològic**: les il·lustracions en color i totes les altres pàgines en blanc i negre, optimitzades per utilitzar poca tinta. Abans d'imprimir, pensa si és realment necessari i, en aquest cas, escull la versió ecològica.

El Gran Joc de les Diferències
està disponible en PDF a

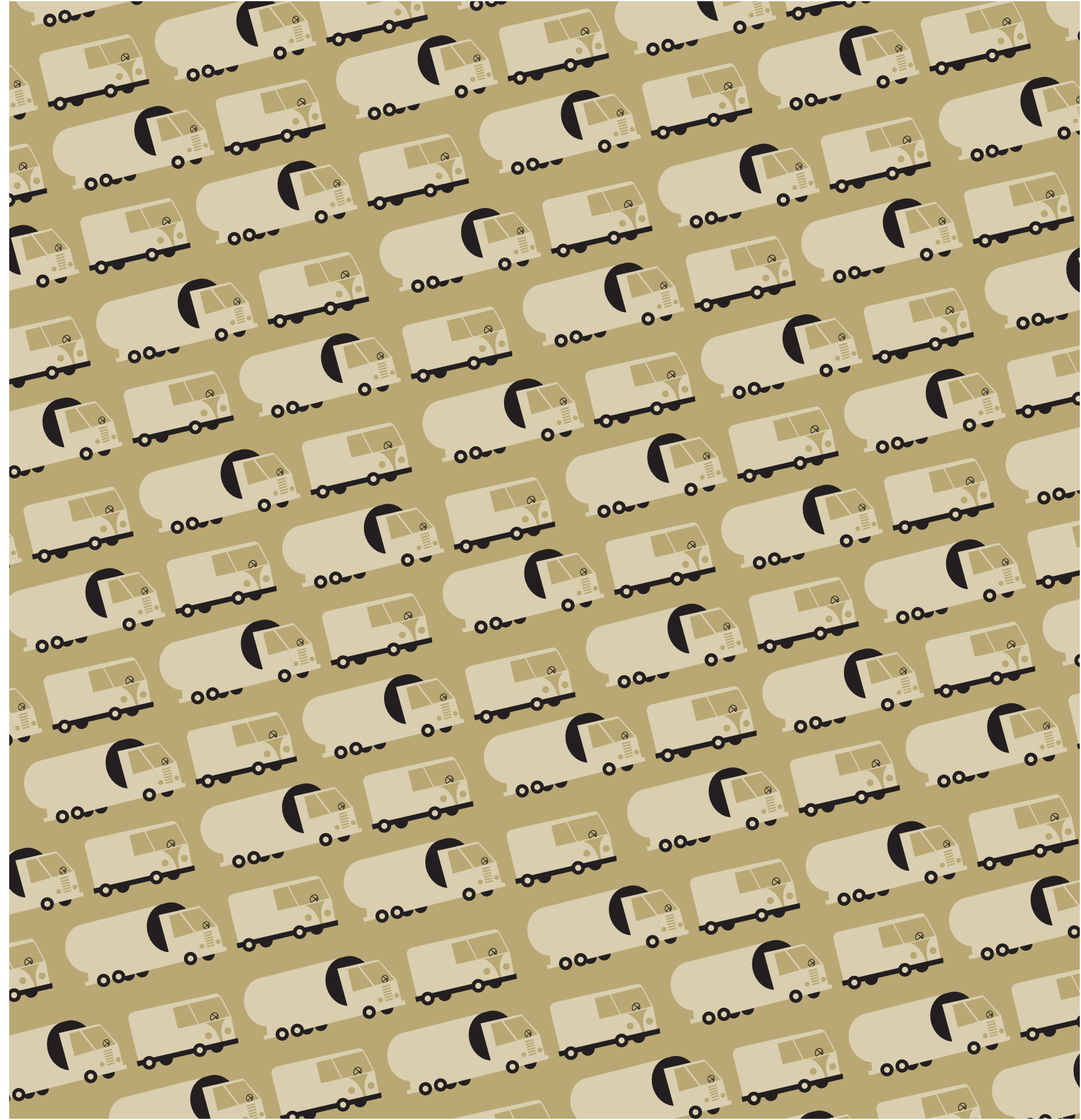
www.noetmengiselmon.org



Tens COMENTARIS?

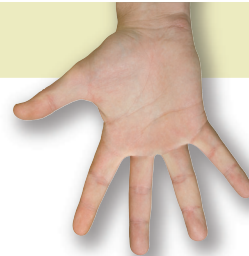
Volem sentir els teus **comentaris, dubtes i suggeriments**, perquè ens ajuden a millorar cada dia. Escriu-nos a

comunicacio@noetmengiselmon.org



El GRAN JOC *de les*

DIFERÈNCIES



VETERINARIS
SENSE FRONTERES



ODG



El Gran Joc de les Diferències és un joc (i molt divertit!), però pot ser molt més que això. És una forma de **conèixer** i de **comprendre** què és la sobirania alimentària, quins són els avantatges de la pesca artesanal i de l'agricultura no industrialitzada, o què significa el **deute ecològic**, entre moltes altres coses. I tot, a través de quatre escenes d'un clàssic: el joc de les diferències.



Fes la teva collita

En què es diferencia un enciam transgènic d'un d'orgànic? Per fora, en res. Però són totalment diferents! Vols saber per què? Busca la resposta!

Mengem o omplim el dipòsit?

Els combustibles fets a partir d'aliments (com els cereals) semblaven millors que el petroli... fins que es va comprendre que tenien greus conseqüències socials i ambientals. Coneix-les!

Tira l'ham i pesca

Sabies que la pesca industrial buida els mars i deixa a les persones que viuen de la pesca sense feina? Això no és tot: també fa malbé l'ecosistema, empobreix les poblacions costeres... i molt més.

Penso, doncs compro

Cada cop que comprem alguna cosa (una poma, uns texans...) en un supermercat o gran superfície, posem en risc tot un sistema de producció respectuós amb els éssers humans i el medi ambient. Saps per què?